

ЕВОЛЮЦІЯ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТА МЕДІА-ЦЕНТРІВ

Анотація. У статті розглянута історія виникнення та еволюції бібліотек, а також їх сучасна просторова та функціональна організація.

Ключові слова: інформаційний центр, медіа-центр, бібліотечний простір

Постановка проблеми. Актуальність теми організації сучасного бібліотечного простору виникла у зв'язку з необхідністю сформувати якісно нове середовище: універсальне, багатофункціональне, демократичне, відкрите та максимально комфортне для користувачів. Створити об'єкт, який би повністю відповідав інформаційній епосі та її досягненням.

Аналіз відомих досліджень і публікацій. Науковими дослідженнями в області архітектури бібліотек займалися такі вчені як Пащенко Ф.Н., Обросов Ю. П., Балашова Е. В., Тищенко М. Н., Ванєєв А. Н.[1] та інші.

Виклад основного матеріалу. Перші бібліотеки почали виникати у середині третього тисячоліття до нової ери. Це були здебільшого релігійно-культові та господарчі документи, котрі складали в ящики або кошики, додаючи етикетки про зміст і характер тексту. Бібліотеки знаходились у палацах царів, у храмах столичних і провінційних міст.

Античні держави створюють бібліотеки, що були доступними лише для верхівки влади. Широке розповсюдження знайшли приватні бібліотеки знаті. Найбільш відомою була створена в III ст. до н.е. Олександрійська бібліотека, що являла собою комплекс Музей, до якого, крім неї, входили житлові кімнати, столові приміщення, кімнати для читання, ботанічні й зоологічні сади та обсерваторія.

Найдавніша згадка про бібліотеку на Русі датується 1037 р. У літописах засвідчено, що князь Ярослав Мудрий збудував у Києві кам'яний собор св. Софії і передав йому зібрання книг. Ця бібліотека являла собою найбільшу церковну книгозбірню держави, вважається що вона налічувала 500-700 томів, та була знищена приблизно в XII ст.

З XI ст. бібліотечні фонди монастирських бібліотек збільшувались. Поряд із релігійною з'являлась і світська література, створювались нові приміщення для зберігання та читання книг, скрипторії, каталоги, пюпітри, вводились нові правила використання бібліотек та книг. Найбільшою в цей час (XV ст.) була бібліотека Ватикану, вона нараховувала більше 1,5 тис. рукописів. Винайдення у кінці XV ст. друкарського верстату та поширення книгодрукування по Західній Європі в XVI ст. істотно вплинуло на подальший розвиток бібліотек.

Створення шкіл та університетів надає широкий розвиток новому виду бібліотек – університетській, де ширше була представлена світська, наукова та ін. література. Першою бібліотекою цього виду стала бібліотека Болонського університету в Італії, заснована в XI ст. В даний період також широко розвивались приватні бібліотеки, особливо королівські, багато з їхніх надбань входять до складу сучасних національних бібліотек.

Перша у світі публічна бібліотека – загальнодоступна установа, що утримується за рахунок податків, – була відкрита в американському Бостоні в 1854 році. В XX ст. поряд з національними починають створюватися спеціалізовані публічні бібліотеки, котрі збирали матеріали з певних галузей знань. Бібліотеки стали засобом впливу на людей, характер якого визначався країною та її політичним устроєм.

З 70-х років XX ст. звичний образ публічних бібліотек почав змінюватися, основною причиною цього стало зниження інтересу потенційних читачів. Дослідження показали що, окрім фізичного зносу будівель, бібліотечних фондів та інтер'єрів, застарів моральний вигляд

бібліотеки, принципи роботи та взаємодії з читачами. Це наштовхнуло на створення нового типу інформаційного простору, більш привабливого для сучасної людини. Крупні бібліотеки почали перейменовуватись та перетворюватися на інформаційні центри та медіа-центри. В таких центрах збереглося стандартне уявлення про бібліотеки, але додалась ціла низка додаткових функцій та просторів. Так, з книгосховища з обмеженим доступом бібліотека перетворилась на суспільно-культурний, освітній та розважальний центр, основою якого є творча та інтелектуальна діяльність.

Інформаційні центри з'явилися внаслідок умисної кооперації різних за функціями установ. Найбільш розповсюдженим видом кооперації є так звана концепція «культурний дім» - простір для проведення культурних заходів, місця для освіти, дозвілля та розвитку. Існують приклади й іншої кооперації : суміщення музею та медійної площадки; освітньої установи, бібліотеки та офісів; готелю, навчального центру та кінотеатру. Зараз в США та Європі активно поширюється об'єднання сучасних бібліотек з торговим центром, так як населення проводить в них більшу частину часу.

Суттєвою зміною стала поява в середині ХХ ст. відкритого типу бібліотеки, в якій читач має відкритий доступ до інформації, у зв'язку з чим змінилась функціональна організація їх внутрішнього простору. Так, при проектуванні інформаційних центрів та медіа-центрів важливим стає відкритість, доступність та прозорість публічних просторів. Цьому відповідає принцип «one room library» - композиційно вільне планування, де одна функціональна зона перетікає в іншу, яка може автономно та мобільно змінюватися. Цей принцип допомагає створити простір, в якому людині простіше пересуватися та орієнтуватися, покращує умови співіснування різних груп населення, не заважаючи один одному (рис.1).

В сучасному світі застосовуються й інші методи організації внутрішнього простору бібліотек, один із них – кабінетний. Він може створюватися за допомогою модульних перегородок чи скляних боксів

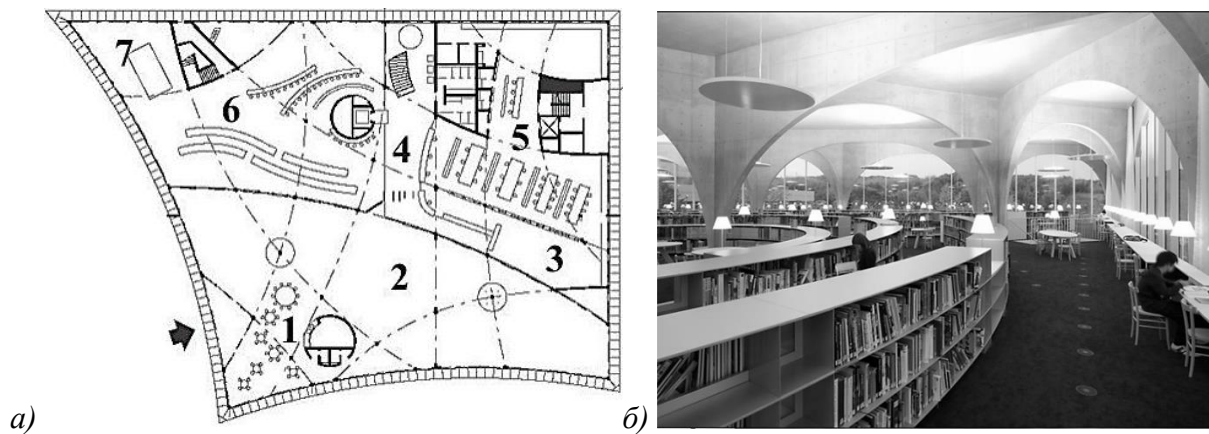


Рис.1 Бібліотека університету мистецтв Тама, Токіо, Японія 2004р. арх. Тоюо Іто

а) План 1-го поверху: 1. кафе; 2. галерея; 3. читальна зала; 4. кафедра видачі та замовлень; 5. офіс; 6. мультимедійна зала; 7. тимчасовий театр;

б) Перспектива читальної зали.

площею 4-5 кв. м, відокремлених від загального простору залу або окремих приміщень, в яких читач відчуває себе більш розкуто (рис.2). Важливо, щоб читач, відволікаючись від книги, міг на чомусь зупинити свій погляд, «розрядитися». На відміну від монохромних радянських бібліотек, інтер'єр сучасних медіа-центрів та інформаційних центрів досить яскравий та інноваційний, що збільшує зацікавленість серед населення та покращує їх відвідуваність.

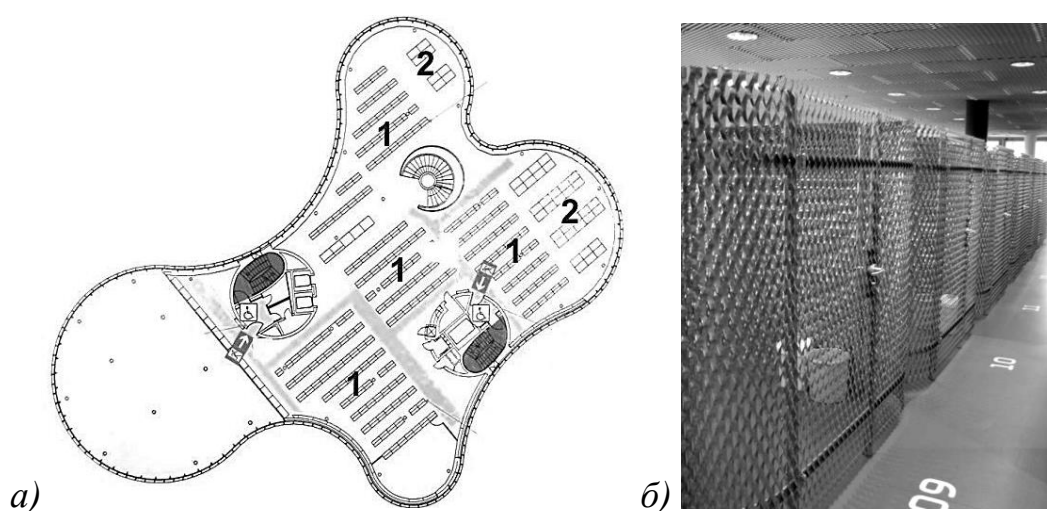
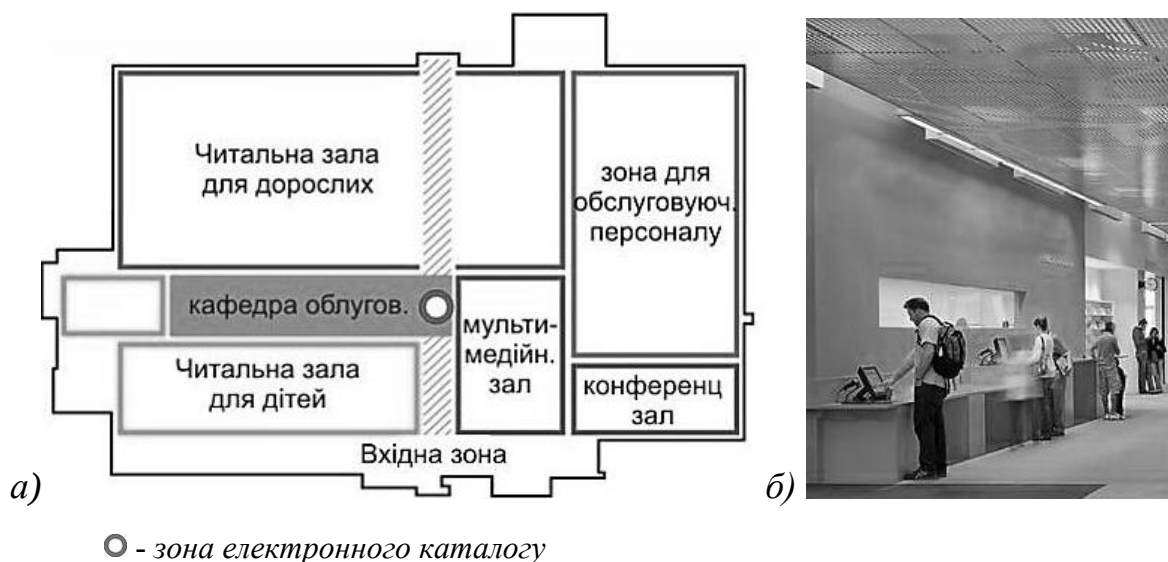


Рис. 2 ІКМЦ університету м. Кобленц, Німеччина, 2004р. арх. Herzog & de Meuron

а) План першого поверху: 1. читальні та медіа зали відкритого типу; 2. кабінети-бокси; б) Індивідуальні кімнати-бокси.

Звичайно, одним із найважливіших факторів зміни бібліотек є впровадження комп'ютерних інформаційних технологій, створення нових методів обробки, зберігання та поширення інформації, що вплинуло на використання багатьох приміщень. Так, у планувальній структурі суттєво зменшується площа сховища та каталогу. Створення електронного каталогу зумовлює обладнання декількох автоматизованих місць для пошуку, що дозволяє відвідувачу перевірити наявність літератури чи виконати замовлення прямо у вхідній зоні (рис.3).



○ - зона електронного каталогу

Рис.3 Головна бібліотека м. Мак-Ален, США, 2011р. арх. Meyer Scherer & Rockcastle

а) Схема 1-го поверху; б) Зона електронного каталогу в холі.

Розміщення інформаційних центрів зумовлене наявністю великих потоків людей та центрів дозвілля, тому доцільне їх розташування поблизу громадських центрів. В багатьох країнах світу спостерігається цікава тенденція проектування інформаційних центрів та медіа центрів у вузлах перетину транспортних потоків, безпосередньо біля автобусних та залізничних станцій, або навіть над ними (рис.4). Раніше їх проектування на схожих територіях не розглядались через насиченість шумом та пилом.

Останнім часом почав з'являтися новий тип рекреацій при інформаційних та медіа-центрах – це читальні парки, літні читальні зали та

озеленені атріуми. Такі парки все частіше зустрічаються в нових проектах, інколи вони можуть займати більшу територію, ніж сам об'єкт (рис.5).



*Рис.4 Центральна бібліотека
Відень, Австрія, 2003р.*



*Рис.5 Публічна бібліотека та читальний парк
м. Торре-Пачеко, Іспанія, 2008р. арх. Martín Lejarraga*

Найбільшою проблемою при проектуванні інформаційних та медіа-центрів є той факт, що дане питання не має чіткої нормативної основи. На даний момент не існує типології бібліотечних будівель, не розроблено універсальних теоретичних методів та підходів до проектування.

Висновки. Отже, бібліотеки вже пройшли шлях еволюції від складів з глиняними табличками до складних мультимедійних комплексів, насичених різними функціями. Зараз спостерігається все більший інтерес до цієї сфери, тому можна вважати що для бібліотек почався новий прогресивний етап розвитку.

Література

1. Балашова, Е. В. Библиотечный дизайн : учеб. пособие / Балашова Е. В., Тищенко М. Н., Ванеев А. Н. – М. : Гардарики. – 2004. – 288 с.; Пащенко Ф. Н., Обросов Ю. П. Массовые библиотеки в городах (структура сети, помещения и здания): пособие по проектированию. — М.: Стройиздат, 1973. — 176 с.
2. Дубинина О. А. Здания медиатеки как компонент социокультурного пространства крупного города [Електронний ресурс]. – режим доступу до статті: http://archvuz.ru/2012_22/4; Трубецков К. Е. Библиотека нового тысячелетия[Електронний ресурс]. – режим доступу до статті: http://archvuz.ru/2004_2/36